

VRBIS ROMAE

EXPVGNATIO PER EXERCITUM

Imp. Cæs. Caroli Qu. auspicijs Borbonij.

quæ contigit, AN. M. D. XXVII,

paucis narrata.

FOELICES successus

CAROLI Cæsaris to

ti Italię non modicam

formidınẽ iniecerũt, tã

diu retẽta ditioe Me

diolanensi, quanquã potentiores Ita

li forter obniterẽtur, & toties frustra

to Galliarum rege in repetẽdis Insu

ribus, tãdem etiã capto ac in Hispa

niã abducto. Quare uisum est CLE

MENTI viij Pontifici Rom. fœdus

Italiã principum & maximarum ci

uitatũ instituire, quò tutiores essent

aduersus ingruẽtem Cæsarem, & ad

illum excludendum, nam hoc planẽ

agebatur, ualidiores. Hãc ipse ligam

sanctissimã appellauit, ueluti nata

autore eo quem orbis sanctissimi no

mine salutat. Ad hãc consilia turb

ad

sanctissima
liga.

da nihil prius habuit Imper. CARO-
LVS quàm exercitū in Italiā quàm/
primum mittere, qui cūctis minare/
tur, præsertim Florentinis, qui pace
diuturna, auctis opibus, & ciue sum-
mo Pontifice superbi, de nouo fœde-
re mirum quod attollebant cristas. Itaque
iubetur GEORGIUS à FRON-
SPERGO clarus eques, & notæ uir
tutis, toties iam ducis munere in pro-
ximis bellis imò prælijs fœliciter fun-
ctus, exercitum conscribere, quem il-
le cōtractū ocyus in Alpestri Rhetia
ad Athesim uergēte, sub initium anni
quingētesimi uicesimi septimi supra
millesimū in Italiā duxit. Statim ade-
rant cū aliquot millibus Hispanorū
Carolus dux BORBONIVS, cui
summa totius exercitus præfectura
tradita est, ac Princeps Arausensis,
Burgundiorū manu comitatus. Sed
& Conradinus Lepontinus cū qua-
tuor uexillis Germanorum militum
qui Cremonæ præsidium Cæsareum
agitauerant, sese cōiunxit. Continet

Georgius à
Fronsperg.

Carolus Bor-
bonius dux.
Princeps A/
rausensis.
Der Prince
uon Areng.

Mutius à Col
lumna.

Ioan. Me/
dices.

autem uexillum non supra quingen-
tos milites, sæpe pauciores. Paulo
pòst Itolorum phalanx accessit, quos
ducebat Mutius à Colūna. Iam ad fa-
mā tam numerosi exercitus Italia ma-
lè sibi conscia, mirè turbata erat. Pro-
inde Pontifex Romanus autor con-
spirationis nepotem suum Ioannem
Medicem cum lecta manu perditorū
nebulonum, quorum pars indigenæ
erant, pars ab Hispānia uenerāt, mi-
sit unā cum Ioanne Francisco Urbini
duce, qui à Venetis cōductus erat,
Germanis obuiā, ut arceret illos ne
Padum transire sineret. Sed iam traie-
cerat exercitus. Itaq; quum depelle-
re non posset, profligare multo mi-
nus, persequi cœpit & circumquaq;
uexare, donec paulo pòst in aggere
quodam ictu ænei tormenti fuit ex-
tinctus. Amisso nepote suo, qui scede-
ratorū summus dux fuerat, sollicitus
Clemens quum uideret Germanos
ac Hispanos ad Parmam & deinceps
Bononiam urbes Ecclesiæ Romanæ
desse/

deflectere, summissit Muschanum uicarium regni Neapolitani qui apud Borbonium subditos Pontificiæ ditioni pecunia redimeret, quo profusus ab omni maleficio abstinere milites, et in aliud territorium transirent. Is legatus cum incautius proficiscitur, captus est, sed mox liberatus. Postulata sunt ter centena ac quinquaginta aureorum millia. Tantam summam nemo uoluit prestare. Itaque quum haud ita procul Ferraria aliquandiu statiuua habuissent, urgente eos rerum omnium penuria, sic ut non solum comenatu destituerentur, sed & uestimentis, atque adeo calceis iam carerent, deportato prius Georgio à F R O N spergo Ferrariam curandæ ualitudinis causa (nam signa quædam paralysis iam in eo apparebant) magnis itineribus Florentiam contendunt. Quam rem haud illibere audierunt Romani, sperantes à periculo se tutos, quum Florentini peterentur, & cupiebat pontifex spectator tantum esse belli. Ve-

rum secus est uisum superis, & uetus ac uerum est uerbū, consultum malè consultori pessima res est. An sua spōte, an potius aureis aliquot globis tacti duces exercitus retro cesserint parum liquet. Hoc constat, eos qui Florentiam petere uidebantur dicto citius Romam aduolasse, perpetuo uestigijs insistente duce Urbinate sed citra noxiam insignem. Via militari minime sunt profecti, sed per montes & loca confragosa ac siluas, dum cōpendium itineris sectantur, tanta celeritate, ut nuntium præuenterint, nec aduentare scirētur nisi iam proximi Romæ. Quinto nonas Maias præmiserūt senatorem ad portam urbis deposcētem ut aditus aduenienti exercitui pateret. Responso nuntium minime dignatus est Laurentius à Cere Ursinus Pontificiorū dux, sed tantum dixit contemptim, ni abiret properè se de equo hominem icū ænei globi tormentarij deturbaturū. Itaq; redijt ad suos. Postridie ante mœnia urbis

Senior Rentz
Malicè.

urbis constiterunt. Sabbathum erat. Vulgo iactabatur transituros illac Neapolim, nec diu moraturos. At statim apparuit cuius rei gratia uenissent, dum castra figunt post diui Petri inter ueterem Romam & quod Burgum appellant, iuxta campum cui sancto nomen. Id cum Pontificij uiderent, nec ipsi cessabant operibus se munire, aeneis tormentis duas noctes & intermedium diem qui dominicus erat, illos impetentes. Non uisum est consultum Borbonio, si inermes & oppugnationis machinis nullis instructi diu tempus tenerent, hostium assiduis ictibus expositi. Libuit quod primum experiri fortunam. Ergo bonis ausibus pridie nonas Maias urbis oppugnationem diluculo nebuloso aggrediuntur. Bis repulsi sunt, tertio uicerunt. Hoc profuit irruentibus. Quod quoties oppugnationem iterarunt, toties cadebat nebula prospectum Pontificijs adimens, ut nescirent qua maxime parte hostis irrueret. Ex stipatoribus Romae praesulis numero ducuntis.

Hel

Hauptman
Resch uon
Zyrich.
Carol. Borbo
nij mors.

Heluetij erant, cum ad murū uiriliter
pugnantes circundarētur, uix quin-
quaginta superfuerunt, nam & in æ/
de diui Petri mox aliq̄t circa ipsum
Clementem ceciderunt. Et centurio
Reschiūs Turegiensis ex uulnere ad
morum accepto grauius affectus, in
sinu ministræ domi quiescens, occi-
sus est. Borbonio quoq̄ stanti in sca-
lis globus aeni tormenti parum cau-
te à suis emissus, ut est plena periculi
eius generis armorum tractatio, crus
alterum sub femore perfregit. Id acci-
dit in oppugnatione postrema, qua
expugnata urbs est, ex quo uulnere
mox extinctus in sacello Xisti, in qd̄
semianimis à militibus fuerat dela-
tus. Hoc quod nūc dicitur nemo cre-
det fortasse, Pontifici adeò non fuisse
curæ exercitum istum, ut sub urbis
expugnationē ipse in ædem diui Pe-
tri descēderet spectaturus sacrum, &
nuntiātes expugnationem primum
rideret, donec hostes in ipsum tem-
plum irruerent, nimium certe fretus
aposto /

apostolico fulmine, quod nudius tertius in aduenientes iaculatus fuerat, in cuius execrationis diplomate hæc lecta sunt uerba: Excōmunicamus, Carolum dictum Borbonij ducem, & exercitum eius, partim ex Lutheranis, partim ex Marranis constantē.

Significabantur autē Lutheranorū nomine Germani, ut Hispani Marranorum. Sed ad narrationem redeamus. Pontifex relicto sacro cui spectator affidebat quàm celerrimè in altū se per gradus & ostium quoddā subduxit, in Hadriani molem per nota ambulacra fugiēs. Et qui ibi sunt exclusi, iugulati sunt ad unum omnes, non solum ex stipatoribus, ut ante diximus, sed ex tēpli ministris & ex plebe non pauci: neq; enim maiestatem diui Petri in cuius tēplo hæc fiebant, quicquā reuerebatur prophanus miles, ne Pōtifici quidem ipsi parsurus, ni fuga ac obiectis repagulis sibi consuluisset. Ad tumultum primum captæ urbis cæteri quoque cardinales
omnes

omnes & Episcopi ad Hadriani mo-
lem properant. Vbi dum uulgus tre-
pidū nunc excluditur, nunc summo-
uetur ut magnatib. pateat aditus, in
pōte multi mortales oppressi sunt &
obtriti multi. Tantū cessarāt Cardī-
nales, Senēsis, Cēsarinus, Iacobatius,
Tudertinus, & is qui à ualle cogno-
minatur: & iā omnia fremebant mili-
tari furore circa arcem, quare uisum
aliò fugere. Patebat in proximo pala-
tiū sancti Georgij cōditū à Raphaële
Card. S. Georgij in quod paulo antè
uenerat post expugnatā urbē Cardī-
nalis Colūnanus cum ingēti lectorū
militū manu partes Cēsaris sequens,
quū tamē discedētes Germanos ne-
mo sit acrius persequutus. Sed hic
Italorū mos est subinde mutare fauo-
rē, ut res & fortuna sese mutarint. In
has aedes recepti sunt. Interim non ci-
tra plurimorū stragem, Burgo sanctū
Angeli direpto, regiōis nomē est, ul-
terioris urbis partes inuadi cōperūt.
Longū sim facturus si calamitatē de-
scribe

Card. à Cor-
lumna.

scribere coner quantū est passa ciuitas Rom. A. Gothicis, Vandalicis, et Longobardicis tēporibus nunq̄ exitio propior fuit. Nec innoxiorum ciuiū bonis exfatīata militaris auaritia Violata sunt etiā tēpla, refractæ Vestalium fores, cœnobarū septa dirupta, cōtaminata ac direpta omnia. Felices erant qui sua tantū amisissent. Torquebātur insuper hoīes & iugulabātur, dū nō habēt q̄d nouo raptori tradāt. Senserūt hanc inclementiā multi præclari uiri fautores etiā Cæsaris, quorū aliqui inter cruciatus perierūt. In summa nihil intactū reliq̄t hostilis furor, pepercit nemini. Durauit hæc rabies nō modicos dies. Miraris lector q̄dnā egerint milites tāta præda potiti. Qui euisse putas. Imò tū rixæ & iurgia inter ipsos cœperūt. Nā aleā ludi passim exercebāt, ubi uidis sesuni iactui nūc trecētos aureos, nūc sexcētos, sæpenumero mille cōmitti. Qui suffarcinata ueste uenerat, q̄ poculis aureis et argēteis turgebat, sepe absq̄.

absq̃ interula discedebat. Vnde non paucos tanta desperatio incessit cogitantes à qua fortuna excidissent, ut clausis oculis in Tyberim præcipitarent. Iudæi quorum magnus numerus illic, ne sint omnia sancta Romæ, per solutis pretijs sese redemerunt, ex præda omnis generis uili empta ingens lucrum faciētes. Porro qui molem obsidebāt Hadriani, in qua Pontifex erat cum Cardinalibus, Episcopis, & Primatibus urbīs, extremos muros suffodere cœperunt, ut summissō puluere tormentario structura dissiliret. Sed impediēbat aqua quæ circumdat per amplīs fossis arcem. Quid hic attinet conuitia recensere, quæ petulātia militaris in summum pastorem & cardinales subinde effudit? Quid contumelias cōmemorare quibus Christianas ceremonias ut quisq̃ erat leuissimus, ita studio maiori irrisit, dū ebrj milites nunc Pontificiæ gestationis simulacrum representant uuidum aliquem sacris uestibus

bus indutum in lectica baiulantes; nunc benedicientem Pontificem per derisionem æmulantur. Interim parum plausibile Romanis auribus Lutheri nomen boatu horrido occinentes, si fors mitratorum aliquis de fenestra prospexisset. Pontifex tamen obsidionem tolerauit usque ad octauum Idus Iunias. Nam eo die quo, uidelicet, hostibus urgente rerum omnium inopia sese dedit, rursus suæ potestatis factus est, & in integrum, ut uocant, restitutus, ut sacerdotia conferret, donaret priuilegia, ac de rebus alijs ex more statueret. Cõuenerat autem inter præfulem Romanum & obsidentes in hunc modum. Milites intra arcem reciperentur, & hanc custodirent; Pontifex cum suis illic maneret, donec militibus esset de stipendijs satisfactum. Statim itaque Germani propugnaculum unum tantum, quod ingredienti dextrum occurrit, praesidio occupant Centurione M A Y N R A D O Eijngerio Vlmensi. At Hispa

ni, ut minime stupida Gens est, non contenti propugnaculum alterum quod ad sinistrā est occupasse, in porta arcis etiā & in coenaculis per quæ ascēditur aptis locis quinas militum stationes disponunt, in ipsum quoq; Pontificis cubiculum præsidio inducto. Nam metus erat, ne elaberetur. Iam itaq; potiebantur arce Hispani, sine quorum præfectis militaribus, Larcone, & Ioāne Vrbinate, & sup præfecto Morono Mediolanensi nihil agebatur, nimirum huc spectabant, quum tot præsidijs Hadriani molem stiparent. Admittebant ad Pontificem & excludebant, quos uoluisent. Minus poterant Germanorum duo præfecti, primarij uirtute, & maiorum imaginibus clari, Conradus à Bemmelbergo oriundus ex Hessia, quem uulgo milites Paruum Hessum appellitant quòd fratrem habeat grandiozem, & Vuendelinus cognomento Ad lacum, Itolorum Mutius à Columna, Radus Burgundionum.

Conradus à
Bemmelberg.
Eq. aurat.
Der klein
Hess. Vuende
linus zuom
Vueyer.

dionum. Dum hæc geruntur, iam agebatur Iulius mensis. Nec supererat Romæ quod compilaretur à uago milite, & annona charissima erat, ac inualefcebat pestis. Itaque totus exercitus sublati signis Narniam proficiscitur, præter eos qui præsidia agitabant in arce Pontificia, ceu memorauimus. Distat id oppidū xl. millibus passuum ab urbe. Expugnatur statim, diripitur, & destruitur instar Romæ. Immo seuitum ardentius in Narnienses ferūt, prætexebatur causa, ni fallor, quod comeatum quo nec abundabant ipsi, non subuexissent ad urbem. At non quiescebant Hispani nisi Hadriani molem soli tenerent, forte instigante Pontifice qui sperabat se melius cum Hispanis, qui pauciores erāt, trāsigere posse, quam cum Germanis, gēte effreni. Id quod paulo post accidit, ceu suspicor, cū dimissus est. Persuadēt igitur E T I M E R I O ut cum suis quinq; centurijs, uexillū enim habebat, ex arce disce-

dat, Hispanicis præsidij locū cædēs. Vix exierat, & ecce totus exercitus Narnia Romam reuertitur mense septembri. Ibi rursum tumultu miscentur omnia. Agminatim adeunt Adriani molem, & urbem se denuo direpturos atque adeò inflammaturos minantur, ni persoluat Pontifex promissa stipendia. Quum efflagitandi minitandiq; finem nullum facerent, prodeunt ex arce tandem colloquuntur taxat gratia, si quo modo compesci milites Germani possent, Archiepiscopus Sipōtinus, Archiepiscopus Pisanus, Ioannes Matthæus Episcopus Veronenſis, egregiè doctus homo, & Antonius Puccius Episcopus Pistoriēſis; ex laicis, Iacobus Saluātus consobrinus Pontificis, & Laurentius à Rudolphis frater Cardinalis à Rudolphis. Hos, ut dixi, colloquendi tantum caussa progressos, arripiunt statim auidi milites, & obsidum loco tenent. Erat in Palatio Georgiano, cuius ante meminimus, camera

mera nō ita alto loco sed ferreis can-
 cellis satis munita, in hanc istos con-
 trudunt. Dij boni quā sæpe produ-
 cti sunt in cōcionem ira frementem,
 & stipendia conuitijs & minis expo-
 scentem; quā sæpe ad ipsum pati-
 bulum adducti, quod in foro pro ple-
 ctendis facinorosis erat erectum:
 quā multis iniurijs domi foris que
 impetiti? Verba Germanorum non
 intelligebant, sed satis loquebantur
 ipsi uultus insultantium. In uestibu-
 lo cubiculi in quo obsides detinebā-
 tur, semper reperisses quinque, raro
 pauciores centurias militum die no-
 ctūque ostium obseruantes. Horum
 excubiæ durabant horas **XXIII**.
 Tum totidem centuriæ succedebant
 in decedentium locum perpetuo.
 Sed o Germanorū oscitātiā. Dum
 solliciti pro foribus excubant, obsi-
 des noctu per fumarium cubiculi pri-
 die diui Andreae erepserunt, nec uis-
 si postea sunt. Quam rem prius rescis-
 uerunt Hispani qui Hadriani molem

cum Pontifice tenebant, quàm ipsi excubitores Germani. Vide ingenium & solertiam Gentis. Nec mirum si à præfule Romano & obsidibus pecuniam tam insolenter flagitabāt, qui domū summī ducis totius exercitus, Principis A R A V siensis, in demortui B O R bonij loci pridē suffectū, foedum in modum diripuerant, ut sibi metuens iuuenis Senas profugeret. Huius loco dux est mox institutus Marchio à Quosta, qui hoc officio functus est donec mense Februario Neapolim proficisci cogentur: nam inuiti Romam relinquēbant. Sed Galli per Picenum instructissimis copijs nempe centum millibus peditum & equitum ditiorē Neapolitanam sibi uendicatum ibant. Quibus nisi fuisset obuiam profectus exercitus Romanus, & præcedendo restitisset, actum fuisset non solum de regno Neapolitano, sed & de ipso Cæsareo exercitu, qui hinc Gallis, hinc Italis medio lo-

co consistens pœnas dedisset : nam uelut inter Scyllã & Charibdim uersans ab utrisque paulo post ad interitionem haud dubiè fuisset cæsus, ni maturasset abitum. Aiunt exercitum Germanorum aduenientē fuisse quatuordecim millium, discedentem octo duntaxat. Tantam multitudinem absumpserat lues quæ Romæ diu grassata est. Ante hoc tempus ab Hispaniã literæ uenerant quibus Imperator apud Pontificem anxie excusabat ea quæ Romæ nuper acciderant. Nam iniussu suo omnia esse gesta, nec se milites eos pro suis agnitorum qui tantum nefas ausi forent. Iubebatq; liberum dimitti cum suis Pontificem : id quod & factum est, sed haud dubiè prius pecunia placatis Hispanorū animis, in quorum manibus erat, ut supra diximus. Videbatur autem timere sollicitus Princeps ne præsul Romanus ipsum inter eos quibus ex Christiano ritu cōmuniōne piorum interdicatur, si non

palàm, saltem occultè retulisset. Ad
quæ rescripsit Clemens, nunquam
de Cæsare sic se sensisse, ut pro sacris
abstento iudicaret. Proinde meliora

sibi de sede Romana promitteret.

Ipse mox Oruietum
concessit.

HISTORIAE DE EXPVGNATA

Roma, An. M. D. XXVII,

FINIS.